

Aleg. 9.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie powiększenia kredytu na
biuro melioracyjne przy Wydziale krajowym.

Wysoki Sejmie!

Działalność biura melioracyjnego przedstawiona w sprawozdaniach z czynności Wydziału krajowego za rok 1879, 1880, 1881 i 1882. wykazuje znacznym postępem swoich robót, że coraz to silniej zwiększa się poczucie potrzeby ulepszeń rolnych w kraju, i z prawdziwym zadowoleniem skonstatować możemy ten fakt, że nietylko właściciele większych posiadłości, ale i dużo już gmin zgłosiło się w ostatnich latach o pomoc techniczną do biura melioracyjnego.

Ruch ten, w celu ulepszenia warunków wodnych roli i łąk w kraju przeważnie rolniczym, staje się coraz większym, przekracza granice pojedynczych obszarów dworskich i gmin, a korzystając z krajowej ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. r. łączyć się poczyna w drodze spółek wodnych na znacznych przestrzeniach, a to w dobrze pojętym wspólnym interesie dla wykonania i należytego utrzymania projektowanych przez biuro melioracyjne robót.

Tak powstała pierwsza spółka wodna w powiecie Tarnowskim dla uregulowania rzeki Żabnicy na przestrzeni 2.600 morgów podlegających wylewom tej wody. — W ślad za nią przyszła do skutku spółka wodna w powiecie Dąbrowskim dla uregulowania odpływu dzikich wód pomiędzy Żabnicą, Dunajcem i Wisłą z przestrzenią około 15.000 morgów.

W r. b. na podstawie przez biuro melioracyjne wypracowanych planów, zawiązały się w ten sam sposób:

- a) spółka wodna dla uregulowania rzeki Wisłoka w powiatach Sanockim, Brzozowskim i Krośniańskim na przestrzeni około 10.000 morgów;
- b) spółka wodna dla uregulowania odpływu dzikich wód w powiecie Mieleckim na przestrzeni około 10.000 morgów;
- c) spółka wodna dla uregulowania odpływu wód w powiecie Żydaczowskim z obszarem 2.100 morgów.

Biuro melioracyjne uskutecznia następnie jeszcze w r. b. potrzebne zdjęcia niwelacyjne, celem wypracowania planów, wykazów i kosztorysów dla mających się zawiązać spółek wodnych:

- a) w powiecie Rzeszowskim nad rzeką Mrowłą na przestrzeni około 3.500 morgów;
- b) w powiecie Przemyślańskim i Rohatyńskim nad rzeką Gniłą Lipą na przestrzeni około 5.000 morgów.

Nowe podania o pomoc techniczną w celu zawiązania zamierzonych spółek wodnych weszły w r. b. do biura melioracyjnego z powiatów: Cieszanowskiego, Żydaczowskiego i Niskiego.

Kierunek, który się objawia obecnie w tym dziale melioracji pierwszorzędnym, jest nader pocieszającym, gdyż wynika z niego, że większość rolników zrozumiała potrzebę uregulowania naj-

samprzód wspólnymi siłami sieci rzek i potoków, — a to nietylko dla ochrony od wylewów, ale także dla wytworzenia głównych odpowiednich odpływów — celem ułatwienia melioracji lokalnych, — od których na razie w wielu wypadkach z braku potrzebnego odpływu odstąpić wypada.

Zwiększająca się w kraju ilość spółek wodnych pociągnęła w ślad za sobą roboty melioracyjne, to też zgłoszenia się i roboty w tym dziale podniosły się ogromnie w ostatnich trzech latach. — Ani biuro melioracyjne przy Wydziale krajowym, ani ustanowione ekspozytury w Tarnowie i Sanoku nie są w stanie na razie zadość uczynić wszystkim tym żądaniom, to też w roku b. weszły do Wydziału krajowego zbiorowe podania rolników o utworzenie nowych ekspozytur bióra melioracyjnego w Krakowie i Rzeszowie, a spodziewać się należy, że i ze wschodniej części kraju wejdą wkrótce podobne podania.

Gdy w roku 1879. i 1880. zgłosiło się o pomoc techniczną do biura melioracyjnego 47 stron, to w roku 1881. 1882 i 1883. (po koniec m. Czerwca) zażądało pomocy 169 stron.

Gdy w roku 1879, i 1880. wypracowano w biurze projektów melioracyjnych dla obszaru 3.975. morgów, to w roku 1881, 1882 i 1883. (po koniec m. Czerwca) projekta wypracowane przez biuro melioracyjne przy Wydziale krajowym i przez ekspozytury w Tarnowie i Sanoku obejmowały 40.664 morgów.

Gdy w roku 1879. i 1880. wykonano pod dozorem biura roboty melioracyjne na przestrzeni 3.169 morgów, to w roku 1881, 1882 i 1883, (po koniec m. Czerwca) przeprowadzono pod dozorem biura melioracyjnego przy Wydziale krajowym i pod dozorem ekspozytury w Tarnowie i Sanoku roboty melioracyjne na przestrzeni 16.622. morgów.

Wydział krajowy stosując się do skromnych ram uchwalonego budżetu na biuro melioracyjne i do jeszcze skromniejszej subwencji państwowej, starał się jednak powiększyć siły techniczne w tym dziale, ażeby o ile możności w tej tak ważnej sprawie dla podniesienia rolnictwa w kraju naszym zadowolnić strony zgłaszające się o pomoc techniczną, — przyczem nadmienić należy, że pomiędzy zgłaszającymi znaleźć można nie tylko gminy ale i pojedynczych właścicieli gruntów włościańskich.

Z końcem 1880 r. powołał Wydział krajowy jednego jeszcze inżyniera — pomocnika do biura melioracyjnego, — a w roku 1882. pozwolił dwom inżynierom exponowanym w Tarnowie i Sanoku przyjąć ukończonych techników na bezpłatnych pomocników, przyznając tym ostatnim jako jedyne wynagrodzenie za czas ich zajęcia przy robotach prawo korzystania z dyet i utrzymania w myśl Instrukcyi, którą Wydział krajowy do L. 57.740|78 i 6.183|80 wydał dla biura melioracyjnego.

Ten ostatni sposób nakazany oszczędnością, nie okazał się jednak praktycznym, bo nie zdołał zapewnić biuru melioracyjnemu nowych stałych sił, gdyż z końcem 1882 r. obaj ci technicy otrzymawszy lepszą posadę przy budowie nowych dróg żelaznych w kraju, opuścili dotychczas zajmowane stanowisko.

Sprawę powiększenia sił technicznych w biurze melioracyjnym podniosła w Wysokim Sejmie w r. 1882. Komisya kultury krajowej, uznając że: „w obec dotychczasowego już rozwoju prac melioracyjnych wzmocnienie sił technicznych jest rzeczywiście koniecznem“. — „Fundusze na utrzymanie biura melioracyjnego udzielone były przez Wysoki Sejm w r. 1878. w szczyśle zakreslonych granicach, — niejako na próbę, — czy nowa instytucya ta się rozwinie, i znajdzie szersze zastosowanie. Gdy działalność jej okazała się w przeciągu lat paru nad wszelkie spodziewanie skuteczną, i rozmiary jej z dniem każdym wzrastają, niemógłby już teraz Wydział krajowy wystarczyć pierwotnym funduszem.“

Kwota 600 zł. w. a., którą na wniosek komisji kultury krajowej uchwalił Wysoki Sejm dnia 27. Września 1882. r. na wzmocnienie sił technicznych biura melioracyjnego, okazała się za małą w obec rzeczywistych potrzeb tego biura. Trudności, jakie dziś się przedstawiają przy obsadzeniu posad inżynierów-pomocników ze względu na ogromny popyt techników do budowy rozpoczętej sieci dróg żelaznych w kraju, nie pozwalają Wydziałowi krajowemu przypuścić, ażeby za mniejszem wynagrodzeniem jak 720 zł. w. a. rocznie mógł Wydział krajowy skłonić ukończonego i uzdolnionego technika do przyjęcia takiej posady. Okoliczność zaś ta, że taki świeżo przyjęty technik nie posiada

dostatecznej znajomości sprawy i robót melioracyjnych, wymaga, ażeby tymczasowi inżynierowie-pomocnicy, przydzieleni inżynierom exponowanym, podlegali przynajmniej w pierwszym roku praktyki swojej ścisłej kontroli swoich przełożonych. Taka kontrola musi pociągnąć za sobą większe koszty dyet i podróży, spowodowane chwilową obecnością dwóch techników na miejscu, i słusznym jest, ażeby w takim wypadku strona interesowana ponosiła tylko koszty jednego stałe na miejscu pracującego technika, koszty zaś wynikające z chwilowego pobytu drugiego przypadłyby na rachunek funduszu krajowego.

To też Wydział krajowy uwzględniając słuszne a liczne żądania stron o pomoc techniczną i zwiększając się z każdym rokiem dodatnią czynność biura melioracyjnego, czuł się spowodowanym w roku b. przydzielić inżynierowi exponowanemu w Tarnowie aż dwóch tymczasowych inżynierów-pomocników, którym zmuszony był z powyżej wyłuszczonej powodów przyznać na razie wynagrodzenie roczne po 600 zł. w. a. i jednocześnie przyjąć koszty wynikające z chwilowego pobytu kontrolującego inżyniera na fundusz krajowy. To znaczne zwiększenie sił technicznych ekspozytury w zachodniej części kraju nastąpiło ze względu, że tam znacznie wcześniej odczuta została potrzeba melioracji rolnych, i że jeszcze przed utworzeniem biura melioracyjnego przy Wydziale krajowym, cywilni technicy biorąc w akord projekt i wykonanie robót, przeprowadzali tamże znaczne roboty drenowania. Gdy jednak w gronie tamtejszych rolników objawiło się, po zawodach doznanych ze zbyt płytkiego drenowania, słuszne zniechęcenie do tych przedsiębiorców, zgłoszenia i tak już liczne do ekspozytury w Tarnowie powiększyły się tem bardziej.

Komisya kultury krajowej w powyżej przytoczonym sprawozdaniu swoim w roku 1882 podniosła także sprawę uregulowania wymiaru wynagrodzenia funkcjonaryuszów biura melioracyjnego, uznając: „że lepiej jest zdaniem komisji kultury krajowej przeznaczyć inżynierom stałe wynagrodzenie, odpowiednie ich uzdolnieniom i zasługom, i lepiej podwyższyć im pensje do wysokości obecnych dochodów ubocznych, a natomiast należitości od stron za plany przelewać wprost do funduszu krajowego.“

Płace dotychczasowych funkcjonaryuszów biura melioracyjnego, którym, jak wiadomo, z powodu szczupłych funduszów uchwalonych przez Wysoki Sejm w roku 1878, wyznaczone znacznie niższe pensje od pobieranych przez inżynierów zatrudnionych przy drogach krajowych starał się bowiem Wydział krajowy tem skompenzować, że w myśl §§ 6. i 12. instrukcyi wydanej dla biura melioracyjnego do l. 57.740/78 i 6.183/80 cały dochód z opłat wpływających za plany wypracowane w biurze, rozdziela z końcem każdego roku pomiędzy urzędników biura w miarę zasługi według własnego uznania.

W tej sprawie czuje się Wydział krajowy spowodowanym podnieść tę okoliczność, że rzeczywistość zachodzi potrzeba uregulowania płacy funkcjonaryuszom biura melioracyjnego, a to ze względu na ten fakt, że z powiększeniem tak znacznem robót i zajęcia w dziale melioracyjnym, osobliwie przy spółkach wodnych, które tak korzystnie wpływają na podniesienie rolnictwa, a tem samem ogólnego dobrobytu w kraju, znacznie się zmniejsza przyznany instrukcyą wyżej przytoczoną dodatek do płac pobieranych przez tychże funkcjonaryuszów.

W roku 1882. podniósł Wydział krajowy w sprawozdaniu swoim do Wysokiego Sejmu w przedmiocie popierania spółek melioracyjnych z dnia 4. Sierpnia l. 38.808, że: „w uwzględnieniu trudności powstających przy zawiązywaniu spółek wodnych, zwolnił Wysoki Sejm (na posiedzeniu swoim z dnia 21. Października 1881. r.) spółkę zawiązać się mającą dla regulacyi rzeki Wisłoka od uiszczenia opłat za pomoc techniczną biura melioracyjnego, a podobnież Wydział krajowy czuł się spowodowanym w 1880 roku polecić biurowi melioracyjnemu wypracować bezpłatnie wszystkie plany i kosztorysy dla regulacyi rzeki Żabnicy w powiecie tarnowskim.“

Uchwałą zaś z dnia 27. Września 1882 r. upoważnił Wysoki Sejm Wydział krajowy do udzielania spółkom wodnym zawiązującym się w celu regulacyi wód niespławnych lub melioracyi lokalnej na obszarze wynoszącym najmniej 200 hektarów bezpłatnej pomocy technicznej biura melioracyjnego dla przeprowadzenia zdjęć niwelacyjnych, oraz sporządzenia planów i kosztorysów.

I tak nie przysły do rozdziału pomiędzy funkcyonaryuszów biura melioracyjnego kwoty za następujące plany wypracowane w roku 1880, 1881 i 1882. w biurze melioracyjnym, a mianowicie:

- a) za plany dla spółki wodnej żabnickiej 800 zł. w. a. ;
- b) za plany dla spółki wodnej Wisłoka 1.600 zł. w. a. ;
- c) za plany dla spółki wodnej w powiecie dąbrowskim należało się 2.000 zł., strony wniosły tylko 200, nie zapłacono więc 1.800 zł. w. a. ;
- d) za plany dla spółki wodnej w powiecie mieleckim należało się 1.600 zł., strony wniosły tylko 150 zł., nie zapłacono więc 1.450 zł.

Razem czyni to ubytek 5.650 zł. w. a., które pomiędzy urzędników biura melioracyjnego w trzechletnim okresie czasu według instrukcyi rozdzielone być miały.

Dotychczasowy kredyt uchwalony przez Wysoki Sejm na biuro melioracyjne i urządzenie kursu robót melioracyjnych i na wzmocnienie sił biura melioracyjnego w łącznej kwocie 8.400 zł. w. a. rocznie, nie może żadną miarą wystarczyć na pokrycie wydatków w tym dziale, — uwzględniając tak potrzebę uregulowania płac dotychczasowych urzędników biura melioracyjnego, jakoteż tak koniecznego pomnożenia sił tegoż biura, a nie mniej mając na oku zwiększające się koszta wynikające z komisyj przekazanych uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 27. Września 1882 roku, oraz potrzeby zakupna nowych instrumentów niwelacyjnych.

Wydział krajowy uznając żywotność tej nowej instytucyi i widząc co raz większy rozwój robót melioracyjnych tak potrzebnych dla uregulowania stosunków wodnych kraju naszego, wnosi w myśl powyżej przytoczonych wywodów :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

„I. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu celem uregulowania płacy dotychczasowych urzędników biura melioracyjnego kredyt do wysokości 2.000 zł. w. a. rocznie.

„II. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu celem wzmocnienia sił technicznych biura melioracyjnego 2.000 zł. w. a. rocznie.

„III. Otworzone pod 1. i 2. kredyty będą pokryte z funduszu krajowego Rub. XV. poz. 145.“

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 3. Sierpnia 1883. r.

Marszałek krajowy:

Dr. Mikołaj Zybliekiewicz w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński w. r.

Członek Wydziału krajowego.